

Kiállítás

Irtá: Bölöni György

Az emeleten, ahol a Pálffy-képtár festményei függtek ideiglenesen, a Szépművészeti Múzeumban, Petrovich Elek igazgató szerves kiállításban mutatja be a múzeum újabb szerzeményeit. Három esztendő, — Petrovich 1914-ben került a múzeum élére, — melyre a háború nyomta sulyos pecsétjét, nem elegendő a múzeumi művészpoltika kialakulására, de a friss anyag feltárásának egyszerű eseménye mellett is kicsendül az a rokonszenves program, melyért dolgozni akar. Törekvéseinek sok szép eredményét kell leszögezni. A legfontosabb, hogy a gyűjteményből éreztetni képes a múzeum, melyek művészetünk közeli multjának értékei és amit régebben, a volt rezsüm alatt, hiába kerestünk e falak között, kezd kibontakozni a magyar művészi fejlődés vonala, a magyar műtörténelem számára az alkalmas pillérek készülnek. Ez nem kis dolog s az sem kis siker, bár Lándor Tivadar fejedelmi ajándéka segítette hozzá a múzeumot, hogy végre illő beállításba kerül Székely Bertalan, valamint az a másíkfajta óhajítás sem, mely erős demonstrációnak is beillik, hogy a múzeum igyekszik méltó helyére állítani a tizenkilencedik század francia pikatúráját. Szerves, okos munka folyik itt, a mult hibáinak gyors javítása, és valamikor nem lehet majd eléggé hálás a múzeum Petrovich Eleknek és munkatársainak, hogy a

A magyar képeket a mult század elejeiről, javarészt portrék vezetik be és közöttük már sok az eleven festői érték. Hogy többek közül párat említsek csak, Dósa Gézá, ez elég ismert festőt (1847—1871) egy női portré emeli magasba Than Mór két vázlata, a régi idők-ből aztán Grimm Rezső eleven mozgású Pusztai lovasok-ja és Valentiny Jánosnak egy hetvenes évekbeli feltűnő jó arctanulmánya hirdetik a kritikus időt, amikor az akadémia sulyos sallangjaiból először kezd szabadulni a magyar festőművészet. Egy nagy teremben már valóságos történelmi igazságszolgáltatás folyik, hogy elégtételt kapjanak festők, akiket nem méltányolt eléggé koruk vagy mások, akik tehetségüket elkoptatva, most elnyűtt presztízszel szürkéskednek körülöttünk, — és felcsillannak a nagybányai mozgalmak eredésének történelmi emlékei. Az elfeledett Gyárfás Jenőről (ma csak Tetemrehívása után ismerik) három arcképén is kiderül, hogy milyen mély értéke volt korának s főként a fiatal Karlov-szky Bertalanról készült portréja becsülettel és fölényes diadallal állja a művészeti revíziót. Bihari Sándor emlékét is magasra emeli egy nyugodalmas arcú portréja, míg többen (Vágó Pál: „Lovak“, Jendrassik Jenő egy divánon ülő lányról festett kis képén, Kacziányi Ödön igazán nagyrághatott festőt mutató „Szokásműtermé“-n) tanulságként jelentik hogy mint morzsolódtak össze, mint halványodtak el évtizedek során, amint e fiatal meg nem alkuvások után jött egy hosszú élet megalkuvásokkal

ő benne dolgozott a legnagyobb magyar nevelőerő. „Tengeri hántás“-a a sekélyes, de nálunk mélyet jelentő Bastian-Lepage naturalizmus ideje, amint egyszerre rohanta meg a festőt minden akarás, a mindent előről és újból építés, mely sok komolysággal, technikai tudással, s a művészi fogások fortélyaisal gazdagította festészetünket. Egy illusztrációja jó emberi megszabás, egy másik képe („Az ország bajai“) a fejek mintázásának töprengéseiben árulja el, egy női portréján pedig az egész témára összpontosítva magát, megmutatja, hogyan dolgozott, amikor nem demonstrált, hanem festett. Iványi-Grünwald Béla „Hadur kardja“, a nagybányai szép napokat élesztgeti itt, s távolabbról Réti István mélyről járó portréja, és Ferenczy Károly ismert kék inges Malonyay arcképe is azt cselekszi. A modern képek legfrissebbjei közül Rippl-Rónai-nak van itt pápaszemes embere és színes vázlata a koronázásról.

A Szinyei-Merse-kollekció is szaporodott a Majális kis vázlatával, nevezetes műterem képével, ahol már a stafelájon ott áll a Majális (Nemes Marcel ajándéka) és a Lila arcképpel, (melyről már a múzeumbárátok ajándékozása kor szólt a Világ.)

Az új szerzemények a múzeum régebbi Munkácsy anyagát szintén szerencsésen egészítik ki: egy gyönyörű táj, zárt háttérrel, magas, zöld hegyekkel, friss fűvű réttel, a Siralomház betyárának tanulmányfeje, a zá-

logházhoz készült nagyhatású vázlata van-
nak itt, míg egy párisi interieurképén, a szö-
nyegek, butorok, szobarszletek, csendéleti
dolgok festésében lesz nagy mester.

*

Delacroixtól Cézanneig fut az a végtelen
gazdagság, melyet megpróbált a muzeum a
tizenkilencedik század francia piktorájából,
e tanulságos időkből egybefoglalni. Hogy igen
szerény keretek között történik ez, újra csak
a régi rendszer felelős érte, mely e kornak, a
modern művészet ez igazán ragyogó évilizedei-
nek jelentőségét fel nem fogta és finn rokonok
képei vonultak fel kísértetiesen a muzeum ég-
boltján, amikor e hosszú évszázad legjobbjai-
nak művészete a muzeumból szégyenszemre
kimaradt. *Delacroix* egy igen jellemző kisebb-
méretű festménye képviseli (Marokkói a lová-
val) és sugározza, ami lángoló volt e nagy ro-
mantikusban; a lírai lázban fogant szingazdag-
ságot, mozgások hevét, drámaiság lüktetését.
A paletta varázsában ég ez a festő, egy gyü-
szünyi van itt belőle, de e gyűszűnyiben jól ott
van Marokkó keleti pompájának és klasszikus
szépségének felismerője és érzi a művész, aki
a dantei érzések megszólaltatója volt és akit
félálomunkban a Paganini-ről festett világra-
szóló képe tár elénk. Egy kis Chéssariau a
mellézköngője mindennek, az egész *Delacroix*-
nak, minthogy művészete is az ő mellékhatá-
sa volt. — A tájkép új formájának meghatá-
rozóját, a barbizoni szellem és a Poussines
táj-klasszicizmus élesztőjét, *Corot*-t, két táj-

képe képviseli. Az egyik füzes és olajfás tájai-
nak gyöngyházás párás tónusával a jellegzetes
Corot-tulajdonságokat adja, míg egy barnásabb
erőtéljes olaszországi táj a mélyebb és tartal-
masabb *Corot*. A fejlődésben egy jó nagy ugrás
és *Manet*-nél vagyunk. Festménye, — La
maitresse de Baudelaire, — egy zöld sarok-
kanapén nyugvó fehérruhás nő, jobbkarja
messzi elnyulik, és a háttér könnyed csipkéje,
bő fehér ruhájának lenge szövete, mely alól
egyik lába kikandikál, a jó spanyol hatásokat
sejteti: *Velasquez*t, míg az arc *Goyá*t. A híres
Lola da Valence és a *Parisienne* határozzák e
képet, melynek témaköre azt a *Manet*-t vezeti
elénk, aki a gallos erotika kikapcsolásával a
festő *Maupassant*-t, akinél a teli élet realitása a
szép festői élmény. Az impresszioniz-
mus még *Claude-Monet*-val sem jelent-
kezik 1870-ben festett tájképén. (A *trouvillei*
kikötő). Véletlen, hogy a kép épp a porosz
háború idejének születt, de akik ma is quand-
même csataképeket várnak, azok számára:
lám így kell a háborúban művészetet csinálni.
A kép előterébe néhány horgászó alak köny-
nyed rajza, messzebb vitorlások, kétoldali
a vízbenyúló kikötő, de mindez még inkább
rajzon alapuló konstrukció és *Monet* háta mö-
gött még nincs *Hollandia*, *Turner* és *Bon-
nington* és az atmoszféra változatainak kere-
sése, színek értékelése, komplementerek hang-
súlyozása mind későbbi eredmény.

Hogy *Delacroix*-tól évtizedeken át meddig
érkezett a kavargó modern művészet, *Cézanne*
mutatja egy pompás csendéletén, fehérterítés,

piskótás, gyümölcsös buffécskéjén (irtunk
rőla, mikor *Hatvany Ferenc* ajándékából a
muzeumba került.) Látni, hogy sok hely be-
töltetlen itt, a tennivaló rengeteg, de három év
alatt nagyon megbecsülendő az az eredmény,
melyet a vezetés jóindulatu fogékonysággal,
meleg szeretettel és műtörténelmi érzékkel el-
ért. Egy apró bronz *Maillol*-szobrocska van az-
tán a *Rodin* után fellépett plasztikából. Őlő női
test — a szobor tömzsi formákkal, melyet, ha
jól szemügyre veszünk, egyszerre nagygyá nő-
veszt az összezsúfolt formák tömege. A pihenő
nyugalom ez, egyszerűségben és szerénységben
fogahva, mely az igazi klasszicitást adja.

A gyűjtemény németét, *Max Liebermann*-t,
is a franciákhoz sorolhatjuk, annyira a fran-
cia impresszionizmusnak volt festője és szel-
lemi vezére otthon Németországban. Festői
értéke a franciák mellett bizony még össze-
zsgorodik, bár képe (Ünnep Frigyes császár
emlékére Kősenben) jelesebb műve és sokszor
próbált kedvenc témája: szabad természet,
fák, friss színek, kavargó néptömeg. És lelki-
leg ugyancsak idetartozik egy magyar kép,
néhai *Madarász Viktor* pompás vázlata, me-
lyet *Delacroix* Louvrebeli „Zsidó menyegző
Marokkóban“ képeről készített Párisban ifju-
sága delén.

*

Székely Bertalanról, a régi képtár anyaga-
ról s a hozzákapcsolt régi plasztikáról más al-
kalommal számolunk be.